

3. mars 2021

Innspill fra Norsk Industri til en ny havbruksstrategi

Innledning

For rett under 3 års siden lanserte Norsk Industri sitt "Veikart for havbruksnæringen" for å sette fokus på hvordan næringens fotavtrykk skulle reduseres og eksporten styrkes. Flere av Norsk Industris innspill og forslag i dette veikart er fremdeles aktuelle når regjeringens nye havbruksstrategi nå skal utarbeides.

De totale produksjonskostnadene i norsk havbruk må reduseres for å sikre fremtidig konkurransekraft. Det er behov for industrialisering og en proaktiv tilnærming til dagens utfordringer i næringen, fremfor å bruke store ressurser på å håndtere problemene i ettertid. Norsk Industri og Stimm Aqua Cluster sine bedrifter innen leverandører av fiskeri & havbruksteknologi, olje& gass og den maritim bransje er svært utålmodige og har store forventninger til den kommende havbruksstrategi.

Myndighetenes rolle er å legge forholdene til rette og etablere økonomiske insentiver til teknologiutvikling som gagnar næringens- og miljøets interesser innenfor dagens trafikklyssystem og i ytre havområder utenfor 20 / 30 nautiske mil.

Departementet og sentrale myndigheter har et stort ansvar for å etablere gode og langsiktige rammebetingelser for å sikre framtidig vekst og ekspansjon i norsk oppdrettsnæring. Det er behov for investeringer i ny teknologi og nye innovasjoner dersom målsetningen om en sterk økning av produksjonen mot 2050 skal kunne virkeliggjøres.

Dagens tradisjonelle teknologiplattform, som noen også betegner som "dagens hoved teknologiplattform" vil og må videreutvikles av eksisterende teknologibedrifter for å kunne ta høyde for framtidens nye miljøkrav og standarder. Økte rammer innenfor eksisterende støtteordninger vil kunne bidra positivt til denne utvikling i årene framover.

Det er viktig at regjeringen legger til rette for en videreutvikling av næringen som sikrer at vi bruker våre naturgitte fortrinn til en bærekraftig produksjon. Som en del av dette arbeidet må det utvikles en helhetlig tillatelsesordning som bidrar til implementering av ny miljøsmart teknologi, samtidig som det stilles krav om realisering av bærekraftpotensialet i tradisjonelle driftsformer.

Nye insentiver og teknologiutviklingsinitiativ bør etter Norsk Industris mening, fokusere på "nye" teknologiplattformer med stort innslag av bedrifter på tvers av de blå næringene – dvs. bedrifter med stor industriell utviklingskompetanse fra olje& gass næringen, det maritime miljø og havbruk. Disse miljø har bevist gjennom den nå avsluttede utviklingstillatelsesordningen at store teknologi og produksjonsmessige nyvinninger er mulig dersom rammene tillater dette.

Godt og egnet areal og et helhetlig tillatelsessystem

Vi ser at det er en dramatisk vekst i landbasert oppdrett i flere land. Det vil være synd om Norge skulle bli akterutseilt på den mest norske av alle næringer – laksenæringen – i påvente av at myndighetene skal bruke for mye tid på å etablere et regelverk for tildeling av areal, klarere lokaliteter og sørge for at man får et tildelingsregime av tillatelser som er tilpasset framtidens akvakulturnæring.

Vi ønsker å fokusere vårt forslag på de tre områder som allerede er framhevet av myndighetene i rapporten «Havbruk til havs».

- **Innaskjærs oppdrett**
- **Utaskjærs områder - Eksponert oppdrett**
- **Ytre områder - Havbruk til havs**

I den interdepartementale rapporten «Havbruks til havs» ble følgende matrise presentert:

Internasjonalt farvann				
	200 nm utenfor grunnlinjen		Havbruk til havs	
?	?	?		Ytre områder
	30/20 nm utenfor grunnlinjen			Utaskjærs områder
?	?	Trafikklyssystemet		
	1 nm utenfor grunnlinjen		Innaskjærs (PBLs virkeområde)	
Kommunens arealplaner	Alm. lokalitetsklaringsprosess	Trafikklyssystemet		
Areal	Lokalitet	Tillatelse		

Arealer, lokaliteter og tillatelser knyttet til område definisjoner (Kilde: Interdepartemental «Havbruk til havs» rapport, s. 10)

Innaskjærs oppdrett

Det er i dag etablert et regime for tildeling av arealer og tillatelser for innaskjærs oppdrett. Arealene settes av i kommunenes arealplaner. Lokalteter søkes hos Fylkeskommunen med deltakelse og saksbehandling fra sektormyndigheter. Videre er det etablert et vekstregime gjennom trafikklysordningen med tildeling av tillatelser gjennom budrunder.

Areal

Regulering av areal og tillatelser skal gi størst mulig bærekraftig verdiskaping for samfunnet og næringen, sikre internasjonal konkurransevne, og ta hensyn til akvatiske organismer og til brukere av kystsonen og elvene.

Vi mener at dagens arealtildeling og lokalitetstildeling er hensiktsmessig, men at saksbehandlingen i offentlig sektor er for lang og ressurskrevende. Krav til miljø og bærekraft bør håndteres sentralt gjennom lover og forskrifter, som er lik for hele landet. Regionale myndigheter og sektormyndigheter må være teknologinøytrale ved utvikling av arealplaner og godkjenning av lokaliteter.

Helhetlig tillatelsessystem

Det er viktig at reguleringer gir forutsigbarhet for private investeringer i tillatelser, biomasse og teknologi. Videre bør man sørge for at sjøareal anvendes til formål som gir størst mulig verdiskaping lokalt og nasjonalt. Økning av lakseproduksjonen bør stimulere til investeringer og innovasjoner som kan øke verdiskapingen gjennom høyere produktivitet, mindre negative miljøpåvirkning og bedre fiskevelferd.

Myndighetene bør hvert år gi mulighet for bærekraftig økning av produksjonen langs kysten gjennom en hensiktsmessig tildelingsmekanisme som sikrer både lokale og nasjonale inntekter.

For innaskjærs oppdrett må det utvikles en helhetlig tillatelsesordning som både inkluderer teknologier som berører de til enhver tids gjeldende bærekrafts indikatorer. På denne måten vil det være mulig å videreutvikle et teknologinøytralt tillatelsesregime i to retninger:

1. Teknologier som **påvirker** indikatorene i trafikklys systemet (**Trafikklysbaserte tillatelser**)
2. Teknologier som **ikke påvirker** indikatorer i trafikklys systemet (**Trafikklysnøytrale tillatelser**)
3. Mulighet for konvertering mellom trafikklysbaserte tillatelser og trafikklysnøytrale tillatelser

Trafikklysbaserte tillatelser vil i prinsippet være tillatelser som har potensiale til å påvirke det til enhver tid gjeldende trafikklyssystem.

Trafikklysnøytrale tillatelser skal prinsipielt kunne drives uten at indikatorene i trafikklyssystemet påvirkes, og bør kunne tildeles på tilnærmet fritt grunnlag, så lenge det i nødvendig grad godtgjøres at teknologien som skal benyttes tilfredsstiller kravene.

I den første utlysning av trafikklysnøytrale tillatelser bør det vurderes om midlertidige tillatelser burde tilbys flere av dagens teknologileverandører av lukkede løsninger i sjø. Dette kan være en god løsning i en overgangsperiode for å sikre teknologisk utvikling, system mangfold og ikke minst økt markeds konkurranse og teknologinøytralitet for oppdrettere slik at ingen enkelt teknologiprodusent kan kuppe markedet i en oppstartsfase. Det legges vekt på at midlertidige tillatelsene må kunne konverteres til normale tillatelser ved tillatelsens sluttdato forutsatt at teknologien møter miljøkravene som definert innenfor tillatelsesregime.

Enkelte områder kan ha utfordringer med å møte kravene til trafikklys, eller at det er mer hensiktsmessig å flytte noe av produksjon fra trafikklysbaserte tillatelser til trafikklysnøytrale tillatelser. Myndighetene bør etablere en mulighet å konvertere mellom trafikklysbaserte tillatelser og trafikklysnøytrale tillatelser. Konverteringsverdien (antall tillatelser) bør reflektere verdier for trafikklysnøytral og trafikklysbaserte tillatelser. På denne måten kan staten påvirke næringen til å utvikles i en retning hvor den totale produksjonen påvirker indikatorene i trafikklyssystemet i minst mulig grad.

Utaskjærs områder - Eksponert oppdrett

Norge har et stort potensial i å utnytte eksponerte arealer i kystområdene. Utaskjærs områder for eksponert oppdrett vil fortsatt ligge innenfor trafikklysordningen og må tilpasses dette vekstregimet. Tillatelser bør **tildes via åpen auksjon i næringen og legges under den enhver tids gjeldende trafikklysordning.**

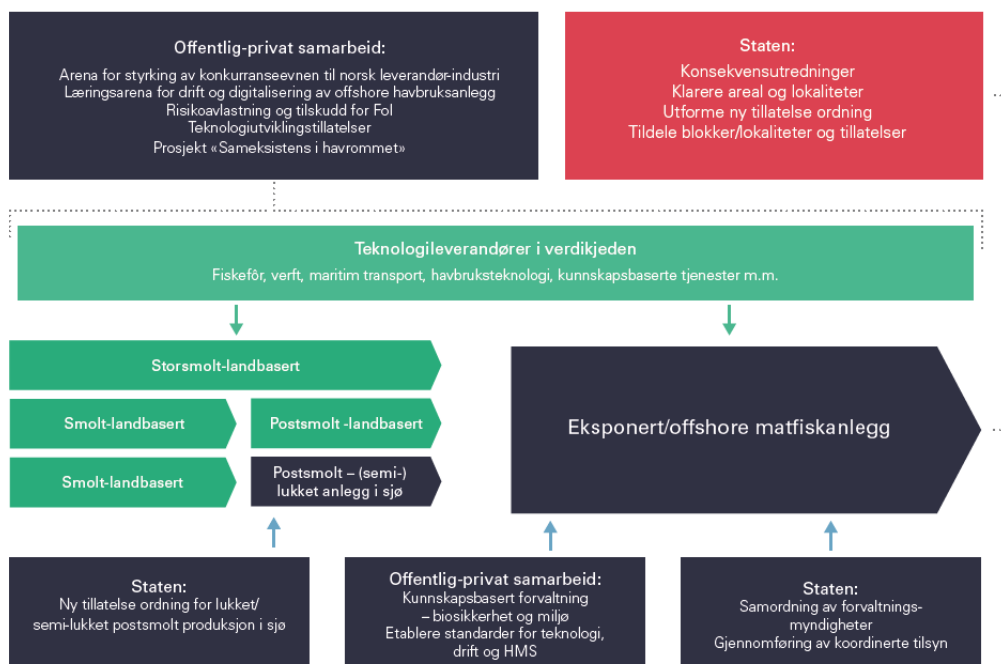
Det er samtidig viktig at den funksjonelle grensen for dagens tradisjonelle havbruksteknologi nå defineres slik at fiskevelferden og anleggsarbeidernes HMS sikres ved krav om ny oppdrettsteknologi i værutsatte områder.

Flere selskaper har p.t. utstyr og kompetanse for å ta i bruk mer eksponerte områder langs vår kyst. Det haster nå med regulering for åpent kystnært vann, for å bruke momentet som er bygget opp ved utviklingstillatelser. Vi står dessverre i fare for å miste kompetanse og investeringsvilje dersom dette ikke kommer på plass raskt.

Ytre områder - Havbruk til havs

Når det gjelder havbruk til havs så er det **viktig at prosessen rundt tildeling av lokaliteter og tillatelser for havbruk til havs ferdigstilles raskt.** Det er nå over fem år siden regjeringen fastsatte forskriften om utviklingstillatelser - i desember 2015.

Vi må derfor få etablert en ordning med tilgang på biomasse slik at man kan ha trygghet for at bedrifter kan komme i gang med havbruk i åpent hav uten unødige forsinkelser. Når det er sagt så er vi samtidig glade for at departementet varsler at det i vår blir sendt på høring en modell for biomasse/tillatelser for havbruk i åpent hav.

Ragnar Tveterås et al (2020) publisert rapporten "Veikart for havbruk til havs". I dokumentet påpekes viktige elementer for å lykkes med utviklingen. Vi henstiller regjeringen å se til det viktige arbeidet som er lagt ned i denne rapporten og implementere dette så raskt som mulig.

Landbasert akvakultur

Myndighetene har gjennom forskriftsendringen fra 2016 tilrettelagt for landbasert akvakultur. Det er i dag etablert et regime for tildeling av arealer og kommersielle tillatelser for landbasert oppdrett. Arealene settes av i kommunenes arealplaner og tillatelser søkes hos Fylkeskommunen med deltakelse og saksbehandling fra sektormyndigheter. Saksbehandlingstider for etablering av landbasert oppdrett er fortsatt en flaskehals og må forbedres.

Flere interessante landbaserte oppdrettsinitiativ som fokuserer på å utnytte tidevannsforskjellene til å redusere produksjonskostnadene har blitt lansert. Dette er spennende konsepter som bruker våre naturfortrinn og vår teknologiske kompetanse fra olje& gass næringen til økt norsk verdiskaping. Næringen står klar til å satse på nyskaping og innovasjon på land som bidrar til teknologisprang og en miljøvennlig produksjon av laks.

Store teknologiprojekter står nå dessverre i fare for å stoppe opp på grunn av uforutsigbare ramme- og konsesjonsvilkår for lukkede anlegg som bruker i kystnære strøk på en ny og konkurransedyktig måte. Avslag på denne type anlegg er bekymringsfullt da slike selvpåførte hindringer vil stimulere til en utvikling bort fra Norge og våre egne naturgitte konkurransefortrinn.

For landbasert akvakultur bør forskjellene mellom et landbasert oppdrettsanlegg på land og hva som kommer inn under definisjonen "i sjø" avklares. Næringen har tatt steget og det er nå opp til myndighetene å sikre framtidig innovasjon innen norsk landbasert akvakultur ved å etablere ramme- og konsesjonsvilkår som muliggjør produksjonsmetoder i sonen mellom hav og land som bruker Norges komparative fortrinn.

Forskning og innovasjon

Norge har en lang tradisjon i å stimulere til forskning gjennom tildeling av FoU-tillatelser i sjø gjennom Fiskeri og Havbruksnærings Forskningsfond, Forskningsrådet, Innovasjon Norge, ENOVA, skattefunn og EU systemet.

Vi mener det er rom for å forbedre stimuleringsordningene, slik at vi kan sikre at Norge ligger i front innen forskning og utvikling av akvakulturnæringen. Framtidige FOU og teknologiutviklingstillatelser bør innrettes slik at næringen kan utvikle nye produksjonsmetoder, teknologier, produkter og tjenester. Det bør også vurderes om dagens vederlagsfrie visningstillatelser skal utfases for å gi rom for flere teknologiutviklingstillatelser til næringen.

Forskningstillatelser (inntil 15 år)

Forskningstillatelser bør være tilrettelagt for forskning hos Universiteter, Institutter og forskningsselskaper, slik som i dag. Myndighetene bør sikre at Norge videreutvikler sin ledende forskningskompetanse innen oppdrett av fisk. Det er viktig at Forskningstillatelser søker å løse flaskehalsene næringen til enhver tid møter.

Teknologiutviklingstillatelser (NY)

Det bør etableres en ny ordning, **Teknologiutviklingstillatelser**, som kan tildeles med begrenset varighet. Målet med tillatelsene er å sørge for at Norge ligger fremst innen utviklingen av framtidens teknologi og tjenester i havbruksnæringen.

Teknologiutviklingstillatelser burde tildeles eksponerte områder utaskjærs og ut til 1 nautisk mil utenfor grunnlinjen (Eksponert Oppdrett), og i ytre oppdrettsområder fra 20 / 30 nautiske mil og ut i storhavet (Havbruk til Havs).

Teknologiutviklingstillatelser (inntil 7 år) bør i første fase fokusere på følgende tematiske områder:

- Teknologiløsninger for drift i bølgehøyder > 5m Hs
- Klima & miljøinnovasjoner for reduserte utslipp til luft og vann
- Bedret biologi og fiskehelse

Risikoavlastning for å løse de store flaksehalsene i havbruksnæringen

Større samarbeidsprosjekter mellom offentlige aktører som stimulerer til forskning og innovasjon – Forskningsrådet, Innovasjon Norge, SIVA og ENOVA vil være viktige for å løfte de store prosjektene i framtiden. Grønn Plattform er et godt eksempel hvor myndighetene ønsker å stimulere de store satsningsområdene.

Nærings- og Fiskeridepartementet burde styrke satsningen på flere av de store prosjektene og løftene og sørge for at de offentlige aktørene samarbeider om disse. Utover bærekraft, som løftes i Grønn Plattform mener vi en slike ordninger passer godt for følgende områder:

- Framtidens råvarer til fiskefôr (fokus på protein og olje)
- Oppdrett av andre/nye arter
- Lakselus
- Fiskevelferd (gjellehelse, PD, ILA etc) – mål om å øke overlevelsen til > 90%

Klima og miljø

Norge kan ha et stort fortinn gjennom å kunne levere protein med lavt miljø og klimaavtrykk. For å ytterligere styrke det gode utgangspunktet bør regjeringen på områder med de store potensialene.

Næringen har et stort potensial i å redusere sitt klimaavtrykk ved forbedre råvaremiksen som anvendes i fôrproduksjon. Gjennom aktiv stimulering av forskning og innovasjon bør myndighetene sørge for at næringen anvender råvarer med et lavt klima avtrykk. Myndighetene bør prioritere de store prosjektene med risikoavlastning (som grønn plattform eller lignende ordninger), men også aktivt anvende forskningstillatelser til å stimulere til denne utviklingen.

Myndighetene bør videre stimulere til å flytte transport fra vei til klimavennlig sjøtransport.

Næringen har også et potensiale for å reduser sitt klimaavtrykk ved å elektrifisere produksjonsverdikjeden. Myndighetene kan legge til rette for denne utviklingen

Oppdrett av andre/nye arter

Norge har et stort potensial til å videreutvikle andre/nye arter.

På oppdrag fra NFD har Norges forskningsråd gitt Akvaplan-Niva AS, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for vannforskning og Samfunns- og næringsforskning levert en rapport den 20. desember 2018 hvor man har utredet kunnskapsgrunnlaget for nye arter i oppdrett. Målet med utredningen var å gi «...et best mulig kunnskapsgrunnlag om mulighetene og utfordringene for produksjon av andre arter enn laks og regnbueørret, og da særlig utfordringer hvor myndighetene har/kan ha en rolle. En ny utredning bør omfatte potensielle organismer for produksjon i Norge, det biologiske kunnskaps-grunnlaget og muligheter og utfordringer i produksjon, miljø, økonomi og marked.»

Utvikling av nye arter er både kapital- og tidkrevende. Norge har ikke lykkes godt med utvikling av nye akvakulturarter så langt. Hovedårsakene til dette, er at den nasjonale satsningen har vært for liten, for fragmentert og gått over for mange år. For å lykkes, er det behov for et nasjonalt løft som vil gi bedriftene nødvendig støtte gjennom hele verdikjeden. Dette gjelder både verdikjeden for selve artene i oppdrett så vel som den finansielle verdikjeden fra FoU fasen til kommersiell etablering. Arbeidet må koordineres og det må prioriteres hvilke arter som det satses på.

- Offentlig risikoavlastning
Offentlig risikoavlastning er ikke samstemt med behovene som bedriftene har. Kravene til egenkapital/egenfinansiering er for store og bør reguleres slik at bedriftene får den støtten de trenger når de trenger den
- Areal
Det må tilrettelegges arealer (land/sjø) hvor artene kan samlokaliseres, enten helt eller delvis av produksjonsprosessen (stamdyr, yngel og/eller påvekst)
Arealene må tilrettelegges slik at terskelen for kommersialisering blir lavest mulig (infrastruktur) og raskest mulig (tillatelser)
- Tillatelser
Vil ikke si dette er en utfordring foruten 12-18 måneder saksbehandlingstid
Nye arter er ikke laks og dagens reguleringer og krav (IK system, off. rapportering, miljøundersøkelser etc.) har opprinnelse fra lakseindustrien

- FoU

Nye arter har et stort behov for både grunnforskning og anvendt forskning.

Det bør ikke være en målsetting å få flere arter gjennom FoU fasen enn de som allerede er etablert og i produksjon

Det bør gis mer offentlig risikoavlastning til infrastruktur og nødvendig utstyr som gjør overgangen FoU-> kommersialisering finansielt overkommelig

Fokuserter bør være:

- ✓ Europeisk hummer
- ✓ Kveite
- ✓ Torsk

Handel og markedsadgang

For å sikre god næringsutvikling må det satses på eksport, internasjonalisering og konkurransedyktige rammebetingelser i våre viktigste markeder. Norge må arbeide for bedre markedsadgang internasjonalt, særlig i de landene vi ikke har frihandelsavtaler med for øyeblikket.

I vårt viktigste marked, Europa, må EØS-avtalen sikres og videreutvikles til å omfatte nye initiativer fra EU. Avtalens muligheter til å påvirke EUs politikk bør utnyttes mer systematisk. Fremover vil mange av premissene for næringsutvikling i Norge legges i EU, blant annet innenfor Green Deal, industripolitikk, bærekraftig matproduksjon og retningslinjer for bærekraftig finans (taksonomien). Det er særlig viktig at norske interesser ivaretas effektivt mens de politiske prosessene i EU pågår, og at næringslivet konsulteres underveis.

Forenkling av offentlig sektor

Tildeling av areal og lokaliteter på land og i sjø er fortsatt en stor flaksehals. Regjeringen bør tilstrebe en forenkling av antall offentlige aktører som skal involveres i tildeling av areal, lokaliteter og tillatelser i oppdrett. Eventuelt burde det utredes et system som man har innen olje og gassnæringen, hvor henholdsvis oljedirektoratet og Petroleumstilsynet er involvert i tildeling av lisenser og tilsyn.

Taksonomi

Med EUs taksonomi introduseres det nå et klassifiseringssystem med kriterier for å bestemme hvorvidt en aktivitet kan anses som bærekraftig. EUs taksonomi må utformes slik at flest mulig bransjer og økonomiske aktiviteter inkluderes.

Taksonomien vil gjøre det lettere for investorer å skille mellom bærekraftige investeringer og ikke-bærekraftige investeringer. Dette vil blant annet skape tillit i markedet for grønn finans og hindre såkalt grønnvasking.

Taksonomien vil knyttes opp mot en rekke andre reguleringer og initiativ på området, herunder grønne merkeordninger som EU Ecolabel og EU Green Bond Standard. Dersom en aktivitet kvalifiserer som bærekraftig i henhold til taksonomien, vil man derfor kunne få tilgang på grønn finansiering med et formelt EU-stempel. Taksonomien vil også bli sentral når det nå utarbeides nye rapporteringskrav på bærekraftområdet.

Det er avgjørende at Norge myndigheter arbeider strategisk og sikrer at norsk havbruksnæring har en så hensiktsmessig som mulig klassifisering i henhold til EUs taksonomi. Akvakultur og fiskeri er alle sentrale næringer i omstillingen av EUs økonomi, og må ikke ekskluderes fra tilgang på grønn finansiering.

Utvikling av taksonomien må bygge på en livsløpstilnærming, der hele verdikjeden fra produksjon, bruksfase og avfallshåndtering (inkl. ombruk/resirkulering av materialer) vurderes.

Utvikling av rammeverk og tekniske screeningkriterier i EU må skje på en transparent og forutsigbar måte.

EUs taksonomi må utvikles med utgangspunkt i realistiske kriterier, som belønner oppdrettere og industri og øvrig næringsliv som er miljømessig best innen sin bransje. Dette innebærer at taksonomien også må kunne gi insentiv til å investere i grønn teknologi i bransjer som i dag oppfattes som forurensende.

Norske myndigheter, finansnæring og industri må samarbeide om å ivareta felles interesser i EU, om kunnskapsbygging og om å finne gode løsninger ved norsk implementering av rammeverket.

Stål Heggelund
Fagsjef
Norsk Industri